

Цетиње, 21. јула.

Кад вулкани прикупљају снагу да једнога дана тресну у свијет, они то не објављују плакатима.

Мирно копка сељак по рбинама њиховим, док једнога дана не полети капа једнога или другог у вис, а из ждријела не покуља оган, дим и растопљено камење, које почиње тећи низа страну као врела ријека.

И велики догађаји у свијету тако се спремају. Нико не узима добоша да објави шта мисли чинити и шта је већ урадио. Сваки то брижљиво крије трагове и ради што ради увијек у највећој тајности.

Политичке лабораторије увијек су склоњене од профаних очију радознала свијета. Ако се нешто и прокљубви, то је само зато, што је предмет, на коме се ради, давно изгубио вео тајанствености и постао умна својина свега свијета.

Мислимо на тројни савез централних сила. Савез њихов јавна је чињеница и она се више не може држати у тајности. Али се брижљиво крије оно што има бити садржина тога савеза и оно што се ради да се он, кад му истече рок, обнови.

Неколико је пута већ свијет присуствовао обнављању тога савеза. Прво раздобље његово трајало је неких двадесет и нешто више година, а послједице се обнављао на краће рокове.

Сад му предстоји да се опет обнови.

Ко је политичар, њему не треба топрв доказивати, од колике су важности речени савез и његова периодична обнављања. Централни је савез на судбину Европе и појединих држава, а нарочито нас нејакних на Балк. Полуострву, од пресудног утицаја. Прошлост наша пошљедњих деценија и садашњост носе несумњив печат тога савеза, а нема сумње и будућност ће од његове моћи много зависити. Значило би огријешити се о дужност јавнога гласила, ако бисмо ову важну чињеницу изгубили из вида. На унутрашњи ток преговора око његовога обнављања не можемо утицати, али можемо зорко мотрити шта бива и према томе подешавати своје држање.

Савез њемачко-аустријски диктован је с једне стране пошљедицама (материјалним и моралним) француско-њемачкога рата, с друге супротностима аустро-руским у питањима Балканскога Полуострва. Односи њемачко-француски гоне у савез Њемачку, односи аустро-руски гоне у исти савез Аустрију. И докле су год ти узроци, биће исте пошљедице. Њемачка и Аустро-Угарска не могу се лако разортачити.

Али шта ће ту Италија? — сви се питају. Она није ни од кога ван

тројнога централног савеза угрожена. Њој не пријети ни Француска, ни Русија, ни Енглеска, још мање Шпанија и Турска. Какве ли она интересе брани у савезу с Аустро-Угарском и Њемачком?

То су питање италијански политичари давно разрадили. Док је била нејака, Италија је ушла у савез да би се сачувала од Аустро-Угарске, која јој извјесно не би тако лако заборавила постигнуто уједињење на њену штету. Сад тај случај није. Италија је силна, а у колико и није да одоли навали какве велесиле, њена је судбина постала донекле и судбина Француске, Русије и Италије, и ове три моћне државе не би допустиле да јој се позиција ђулав с главе.

Зато се питају: шта тражи сад Италија у савезу? И питајући се налазе, да је њено мјесто на страни споразумних сила ван централнога савеза.

Нарочито француска штампа расправља то питање.

Нема сумње да су се сад сви, који су заинтересовани, дали на посао. Једни да Италију задрже у савезу, други да је отргну и да јој учине достојно мјесто између себе.

Не треба доказивати, да је Италија онај тег на вази европске ситуације, који пресудно прописује судбину Европе. У тројноме савезу тај тег значи превласт Њемачке и Аустро-Угарске, на страни тројнога споразума значао би преокрет у целокупној ситуацији Европе, па с тим и прекрет у судбини балканских државица. Тако дуготрајна стагнација у европским односима пробила би брану и догађаји би журнули на ту страну као кад бујица пробије заграду.

Разумјеће сад сваки, зашто је обнављање тројнога савеза централних сила од тако велике важности, и зашто су све силе мобилисале своју дипломатску војску, да ситуацију скрену на своју страну. Од Италије зависи све. Ако уђе опет у парадоксални савез с Аустро-Угарском, значиће, или да се осјећа да још није дорасла ситуацији, или јој силе ван савеза не дају још довољно гаранције да ће се у њиховоме друштву моћи осјетити безбједна. Али прије или послједице она из савеза мора иступити, јер ако игдје има несвршених рачуна, и ако игдје гледа своју будућност, то је с оних страна Алпа.

Цетиње, 21. јула.

Пошто цар није уважио оставку бачу Томашевићу, то је он о томе позитивно српско-хрватску коалицију, која му је одговорила, да је готова да ступи са њиме у преговоре ради повољног споразума. Ти ће преговори почети још ових дана.

И ако је било објављено, да је антирчки бојовот у Турској престао, он још траје, те су велике силе уложиле код Порте протест како би се евакуација обуставила.

Разоружавање у Сваци још једнако траје и врши се овако исто као и по другим мјестима, пасиљем и батинама и поред тога што је свако

добро воље оруђе предао, јер је само у сва дана у Сваци и околини скупило 40.000 пушака.

Угарски сабор ће завршити свој рад у овом сједници у суботу. Идуће заједнице ће бити у другој половини септембра.

У Беча ће бити у Берлину отворен међународни конгрес теолога.

У Паризу ће поћи споменик пок. Краљу Едварду и улицу de la Medelaine назваће његовим именом.

Умљед спора, који је поведе Ватикан противу Шпаније због вјерског питања, дошло је до прелома и Шпанија је опозвала свога посланика из Ватикана.

Мађари против народности

Ако икад, сад се најбоље осјетило, да су све мађарске странке запојене духом нетолеранције према народностима у Угарској, ма да се врло добро зна и да је свакоме чисто и јасно, да је баш такво њихово држање према народностима један од главних узрока, што они немају успјеха у својој борби према Бечу. Јер, докле они од Беча траже да испуни њихове захтјеве, који ће омогућити јачи економски и културни развјетак Угарске државе и мађарског народа, дотле, с друге стране, према народностима у самој Угарској, тако поступају да им желе одузети и оно мало права која сада имају, најстојавајући у свакој прилици и на сваком кораку до код народности убију и саму свијест о своме поријеклу и бићу народном. Изазивајући на тај начин код народности отпор, тиме слабе свој положај према Бечу.

Ко год је пратио дугогодишњу кризу у Угарској, очекивао је да ће Мађари једном и сами видјети колико је за њихове рођене интересе штетна политика, коју воде према народностима. Људи, који у политици нијесу кратковиди, могли су мислити да ће Мађари сад, кад је угарска криза достигла своју кулминацију, и кад се борба, коју они према Бечу воде, у велико распламтила, да ће, дакле, бар сад доћи к себи и с народностима се помирити и признати им не оно и онолико што и колико сами за себе траже од Беча, него само онолико, колико је потребно за осигурање њихове егзистенције, онолико на што они несумњиво имају права и што чак велике културне државе признају и оним полудивљим народима у својим колонијама. Најобичнија политичка тактика диктовала би такво поступање. Али су Мађари за такву тактику неприступачни. И сувише осиони и политички неразборити, они држе да су у исто вријеме кадри с успјехом водити борбу према Бечу и према народностима у својој држави. Кад лупе главом о зид видјеће и сами да је за тако велике успјехе њихова снага у сувише малена, и разумјеће тада колико њихови захтјеви — ма колико били оправдани, — према Бечу, губе од своје моралне вриједности баш због тога, што и они на исто тако не само оправдане, но много мање захтјеви, пориуч право другим народностима у угарској држави.

Колика је та нетолеранција Мађара према народностима најбоље се види према данашњем стању у Хрватској. Али се та њихова нето-

леранција још боље доказује фактом, што Мађари, баш у тренутку, кад је ова њихова криза у пуном жељу за остварење капиталних концесија које се од Беча траже за Угарску, не престају изазивати народности, него се, шта више, старају како да их још више и јаче потисну. У том погледу је веома карактеристичан склоп угарског парламента у коме тек има по кога народносног посланика, пошто су о изборима били и владиновци и опозиција против народности у изборној борби, јер су сматрали да је то за њих добро да у парламенту народности не буду заступљене у толиком броју у коликом су до сад заступљене. Њима је више било стало до тога да сузбију народности него да се успије с траженим концесијама у Бечу. А већ ни на крај памети им није то, да један или двојица народносног заступника у парламенту више, не би ни из далека могли бити од штете по успјех у борби, коју Мађари воде за концесије својој држави, колико ће томе бити од штете баш то свакодневно насртање мађарско на најелементарнија права народности, од којих се на тај начин силом стварају унутрашњи непријатељи. А ови су увијек опаснији од спољних.

Кад би Мађари то једном увидјели и кад би њихови политичари једном искрено повели политику помирљивости према народностима извјесно је да би интересима своје рођене државе прибавили много више користи него што су кадри то учинити данашњим својим радом.

У тренутку кад се започиње борба са спољним непријатељем, у земљи треба да влада мир и једнодушност. Ако тога нема, готово је извјесно да ће успјех бити на другој страни. У овом случају, зар се народности и могу радовати неком успјеху Мађара, кад уташријед знају да ће њима послједице бити још горе него ли данас? Није ли онда природна ствар што ће они у тој борби одсуствовати као помагачи угарских интереса? И није ли онда јасно да се тешкоће те борбе на тај начин за Мађаре удвајају? То су тако очигледне ствари да су и политичким букварцима приступачне. Али, и ако тако очигледне и јасне, оне су за Мађаре још једнако неразумљиве. Има више од пола вијека како се они према народностима држе своје данашње непријатељске тактике. Та политика ставила их је у сасвим потчињени положај према првом дијелу монархије, и чини нам се, они ће то остати све док се једном не помире с тим да и друге народности имају исто тако права на слободан живот и његовање и одржавање својих народносног особина као и они.

Да су Мађари остали они који су били и да се не могу никако еманциповати од својијех шовинистичких тежња, испољило се и приликом дебате о адреси, када је један од министара и вођа највеће странке у угарском сабору, либералне, Стеван Тиса, проговорно о народносног питању. Он би повољну ситуацију у сабору хтио да

незгодно за публику, може бити незгодно и за саму пошту. Ми држимо да ће се схватити та непрактичност и да ће се учинити све да се публика и интереси саобраћаја задовоље. А то се, држимо, може постићи најлакше на начин, који смо ми измишљели. И ако је икад потреба зато, сада је.

Сопственицима станова. Ако има кога од сопственика станова, који нијесу пријавили нарочитој комисији, која је по кућама ишла ради пописа станова за вријеме јубиларних свечаности, да имају за вријеме прославе станова за издавања, а вољни су примити кога за то вријеме, треба што прије да се обрате секцији за размјештај станова (г. Петру Пејановићу) заједно са условима, под којима би станове за то вријеме издали.

И оскудица воде им савезник. Познати београдски листови, који стално нападају Црну Гору, спали су на најниже грани зла, пакости и неваљалства. Најприје су учинили покушај покличом: Не на Цетиње! да утичу на публику да не иде о јубилеју у Црну Гору, „у којој нема слободе.“ Сад су пронашли нови барут за агитацију противу учешћа у јубиларним свечаностима. Разумије се, да ни тај барут не пада. Лозинка им је: Не идите, браћо Срби, на Цетиње, јер ћете поскапати без воде! У најживљој фантазији, коју ствара помрачена српска свијест, испредaju приче, како на Цетињу нема довољно воде, и како ће се о јубиларним данима дијелити на чаше и продавати по скупе паре.

И то је злонамјерна измишљотина. Има ове године на Цетињу воде за пиће више него што је икад било у данима жега. Биће је довољно и за поливање улице. Саграђени су нови депозити, који су пуни чисте, свјеже воде за пиће. Нијесу још ни начињени. За све се то имао ко побријети, те тако се више неће моћи познати београдски листови изговарати оскудицом у води при агитацијама противу учешћа у јубиларним свечаностима.

И ово смо забилежили да се види, каквим се средствима служе противу братске им Црне Горе. Тако ни заклету душманин не би радио, као што они раде.

Париски „Temps“ о Црној Гори. Велики и угледни париски лист „Temps“ поводом гласова о прогласу Црне Горе за Краљевину дошло је симпатичан чланак. „Temps“ поздравља корак за проглас Црногорскога Краљевства и велича велике заслуге Господарева за Црну Гору, признајући, да је од Своје државе створило фактора у међународној политици.

Питање набавке пива. Ушљед несолидности Никшићске Пиваре, која је са снабдевањем пива почела да рамље кад је исто најпотребније, питање о пиву постало је акутно. Потрошачи се налазе у незгодном положају. Жега, која бива све јача, изискује све већу потрошњу, а пива нема. Нема га већ од Петровдана. Никшићска Пивара није одговорила очекивањима. Она је слаба пада у томе погледу. На њу се не треба ни обзирали, кад је знала, шта је ове године чека, па ипак није хтјела да се побрине, да баш у ове дане одговори очекивањима и квалитетом и квантитетом пива. Ми бисмо молили господина председника општине, који ће као образован човек најбоље увидјети, шта би значила оскудица и скупоћа пива у ове дане, да се стави на чело покрета за што брже ријешање питања о набавци пива. Овдје је и држава позвана да се умјеша. И она има велик интерес, да не буде сада оскудице у пиву, и да се исто, због великих царина, не продаје свихне скупо. У колико би се ублажиле царине, у толико ће се добити на великој потрошњи, која ће ових дана пријећи све очекиване димензије. Не смије се допустити, да се страном пиву (о домаћем, како се види, нема ни говора) због велике царине продаје чаша по двије шестине а бочиња по 6—7 шестина. То нас не би приказивало у највећој свјетлости пред многобројним страним гостима, који ће, на сваки начин, тражити више пива него ли воду, да за вријеме свечаности у толе жебу. Ми се надамо да ће се ово питање брзо и целисходно скинути са дневнога реда. То је интерес нас свију.

Завјесе за читаоницу. Завјесе за Цетињску Читаоницу, које су, веле, поручене прошле године, биће да још путују. Да су поручене чак на острву Хонолулу у Тихом Океану, ваљда би за годину дана стигле на Цетиње. Надајмо се бар, да ће стићи послје јубиларних дана! Сад још нијесу толико потребне, пошто ће

страним гостима они велики прозори изгледати много лепши без завјеса!

Чистоћа пријестоничких локала. И најобјективнијој критички може се у нас догодити да јој оправданост бива сузбијена подметањем тенденције за личношћу увредом. Такве су нам парави, да за сада и не помињемо остале разлоге. Па ипак, без здраве критике нема напретка. Више очију више виде. Зауставићемо се са двије три ријечи на питању о чистоћи пријестоничких јавних локала и авлија у приватним кућама. Јавни локали морају бити чисти. То захтијева најприје хигијена, а послје и углед општине и државе. Сиротиња или слабо материјално стање не може оправдати нечистоћу. Чист и уређан може да буде свако: богат и сиромах. Ми не можемо да бриљирамо преимућствима богате вароши, али зато можемо и морамо дупло више да свијетлимо чистоћом и редом. Већина наших јавних локала (нарочито кафана и гостионица) не одговара томе захтјеву. Нека зађе комисија по појединим кафанама и њиховим авлијама, па ће се на неким мјестима морати згрозити. Ми нећемо то да описујемо. Нека се само прегледају нужници и пролази у појединим авлијама између кућа, па ће се наћи толико нечистоће, да је то права срамота за углед једне пријестонице. А ништа томе није потребно до једне оштре наредбе и добре воље. Не треба гледати на то, хоће ли одлучност бити непопуларна, или ће се ко коме замјерити. Ред и чистоћа далеко су од политике. Органи општинске санитетске власти требали би припажењу на ред и чистоћу да узму у контролу и приватне домове и њихове авлије. И ту ће видјети много шта, што ће њихову оштру акцију учинити оправданом. Ко их одмах не послуша, ту је Кривични Законик, пред којим су сви грађани једнаки.

Књижевност

У Америци, у Чикагу, изишла је књига из пера г. д-ра Владана Ђорђевића: **Народно здравље.** Нема сумње да је ова књига веома корисна и да је сваки писмен човек треба да има и да је прочита.

Од г. Јована Кушара изишла је књига: **Santi Jugoslavi.** Цијена три франка. Може се добити у Трсту, у књижари Јосифа Горењана, Via Valdivico 40.

„**Румуни у Македонији и Епиру.**“ Историја, Култура, Статистика. Тако се зове књига која је изишла у Новом Саду од познатог писца г. Ивана Пранчића. Књига је врло важна, а књига само је дан перчер. Најбоље је обратити се са моме писцу у Београд. Адреса: Ивану Иванићу секретару министарства спољних послова.

„**Двадест година политичке борбе на Приморју.** (1880—1900 г.)“ Тако се зове књига која је овјех дана изишла из пера познатог политичара и писца г. д-ра **Александра Митровића.** Књига је обимна, износи преко тридесет штампаних табака, а садржина је така, да ће свакога интересовати ко се народним питањима у српскоме приморју бави. Ми књигу топло препоручујемо својим читаоцима, а то су учинили и многи други српски листови.

„**Јубиларне Пјесме.**“ од д-ра Николе Добрећића. На финој хартији у врло укусном издању изашле су пјесме под горњим насловом, а из пера нашега одличног саграђанина, римокатоличког свештеника доктора богословља господина Николе Добрећића. Пјесме су писане на српском, талијанском и латинском језику, и садрже пуно љубави према Узвишеном Јубилару, династији и Црној Гори, која је и пишчева отаџбина. Од наше стране нека је писцу наречено топло признање.

Корисне биљешке

О доброту сјмена од дјетелине. Да би се видјело да ли је сјеме од дјетелине добро можемо се најлакше увјерити, и то брзо и сигурно, кад нешто мало, од сјмена посиемо на усјано гвожђе, на усјан ватраљ. Добра, клијива и здрава зрна одскакаће у висину и пуцати, а рђава ће на ватраљу непомично сагорјети.

Заливање устојаном, топлим водом. Вапредно унапређује порашивање сваког биља без разлике: поврћа и цвијећа, шибља и дрвећа заливање устојаном, топлим водом. Оно ускорава раније сазријевање и потпомаже да се поврће и у општој плодови савршеније развијају. Динје, краставци и др., који неће да замећу плодове, замећуће брзо и много више, кад се топлим водом залијевају; најбоље на сунцу добро загријаном.

Насађена квочка. Од гада се најбоље очува насађена квочка кад се пнијездо

поспе са сумпорним цвјетом, или простим, у прах стученим сумпором. Квочкина топлина загријаће и овај сумпор, па ће оно испарење од сумпора продријети и до саме квочкине коже, па ће сву гад и њене пинде уништити. Кад квочка послје тога свој посао сврши, онда ће пнијездо оставити сасвим чиста и здрава.

Да ли је купање здраво?

— Шта о томе мисле у Енглеској —

Прије кратког времена енглески горњи дом занимао се питањем: да ли је купање здраво? То је било за вријеме савјетовања о закону покретних станова, који се поглавито тиче станова на колима путујућих глумаца и шгана. Изјаснили су се, да ја закон у томе погледу веома потребан, да су становници ових кола често несносни, да изгледају, као да се никако не купају. Херцег од Нортумберланда мишљења је, да је потребно законом приморати људе на купање, да би били здрави. Одговорено је, да би се такав закон морао донијети, јер на други начин не би се људи покренули на купање. Други лорд примијетио је, да су највећма нечисте посаде једрилица. На завршетку владин заступник бранио је људе који путују и изјавио је, да су они много чистији, него што се увијек узима.

Природно, да је одмах један репортер питао за мишљење ауторитете у хигијени о теми „купање и чистоће“ и да је добио одговор, да купање није безусловно потребно, да човек може чист бити, а да се и не купа; да Енглезу не само да није потребно свакодневно купање, него је чак луксуз, да није увијек здраво, да често употреба сапунске скида са коже масан слој и да је прави веома осјетљивом према утицају времена, да је често измивање узрок белавости и да је једино купање преко недеље потпуно довољно. Кад би се радници свакога дана купали, онеспособили би да раде те-

шке дуготрајне радове. Тјелесни покрети покрећу кожу на рад и она се тим сама чисти. Мала дјена, нарочито слаба, три-једна би много због моде купања. Трагове прокомјернога купања дјена би имала шибелога њиховога живота.

Наша пошта

Положили су подугоднињу претплету на „Цет. Вјесник“ ова господа:

Никшић, Шобајића синови, Грахово, Читаоница.
Г. Перко Павличић послао је перн. 458, али није назначио одакле шиље, зашто шиље, и, ако је за Цет. Вјесник, откад да му се рачуна претплата, осим тога претплата за пола године износи пет пернера, а не толико, колико је послао.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти нашег доброг и негда незаборављеног оца

† официра ЈОВИЦЕ
који се пресели у вјечност 8. овог мјесеца у 70-ој год. свога живота, којом су приликом у великом броју дошли наши кумови, пријатељи, покојникови поштоватељи и браћа Бјелопавлићи, те с нама у заједници ожалосише нашег покојника, на чему нека им је наша најскрепнија хвала.

Очобита хвала потпоруч. Петру Калезићу и подучети, која је покојнику при спроводу и погребу одавала војничке почасте.

Старјешинама војним, грађанским, свјештенству и свакоме, ко нам указао је саучешћа остајемо вјечито захвални.

Калезићи, 15. јула 1910.

У име породице: ожалосићени синови: оф. Милија, Марко, Радоје, и Лаза Калезићи. 1,1

На знање! На знање!

Поред моје досадање радње, примио сам се заступништва **фабрике шиваћих машина**

„Минерва“

чија је сошност чувена по свијету, те је могу свакоме препоручити тим прије што је доказано у току прошлих 6 мјесеца са похвалним изјавама од стране купаца.

Потпуним увјерењем могу рећи ко потребује шиваћих машина да неће бити преварен као и с тим да могу дати довољну гаранцију за солидност истијех.

Машина имам за: *фамилије, терзије и цревљаре.*

Цијене су испод сваке конкуренције.

Ко жели купити нека се обрати у Никшићу код госп. Илије Златичанина, а на Цетињу код госп. Миша Иванишевића.

Подгорица.

3—3

Митро Лисичић.

ЧУВЕНИ

ФРАНЦУСКИ ШАМПАЊЕР

II

ШВАЈЦАРСКИ ЕМЕНТАЛЕР СИР

нуди агентурна и комисионарска радња

ХРИСТИФОРА МОРАВЦА

ПОДГОРИЦА

К'о да пушка пуца, так' се свуда хори
О јевтиноћи и доброј роби

Христифора Моравца